

Pokyny k harmonizaci ZSJ pro obce s rozšířenou působností

Určeno: všem primátorům a starostům obcí s rozšířenou působností

Zpracoval:

Český statistický úřad
Oddělení statistických územních jednotek

Kontaktní osoba:

Ing. Markéta Kohlová
e-mail: marketa.kohlova@czso.cz
tel.: 466 743 442

Obsah

1. Definice ZSJ.....	3
2. Předmět a cíle harmonizace	3
3. Principy uplatňované při harmonizaci ZSJ	4
4. Úkoly ORP realizované v rámci harmonizace ZSJ	5
5. Vstupní podklady a výstupy z harmonizace ZSJ.....	5
6. Finanční kompenzace výdajů obcí s rozšířenou působností na harmonizaci ZSJ	6
7. Návod k vyplnění XLSX souboru	7
8. Přílohy.....	8

Cílem tohoto materiálu je stručně informovat pracovníky úřadů vybraných obcí s rozšířenou působností (dále také „ORP“) o probíhající harmonizaci základních sídelních jednotek (dále také jen „ZSJ“) a poskytnout jim základní návod, jak postupovat při navrhování změn v množině ZSJ v rámci jejich správního obvodu obce s rozšířenou působností.

1. Definice ZSJ

Základní sídelní jednotkou se rozumí jednotka představující části území obce s jednoznačnými územně technickými a urbanistickými podmínkami nebo spádová území seskupení objektů obytného nebo rekreačního charakteru (viz zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, § 2 Vymezení pojmů, ve znění č. 230/2006 Sb.).

Základní sídelní jednotka je skladebnou součástí sídelní struktury a je určena pro prostorovou identifikaci a sledování sociálně ekonomických a územně technických jevů, přímo vázaných na osídlení, zejména výsledků sčítání lidu, domů a bytů.

Lokalizační údaje o území a charakter základní sídelní jednotky jsou obsahem základního registru RÚIAN dle zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech veřejné správy, § 31, a ČSÚ je dle § 43, odst. 2 tohoto zákona editorem těchto údajů.

2. Předmět a cíle harmonizace

Harmonizace ZSJ je jednou z činností územní přípravy sčítání lidu, domů a bytů, které se uskuteční na jaře roku 2021 (dále jen „sčítání 2021“ nebo „SLDB 2021“). Pojmem harmonizace se označuje maximální možná aktualizace a zpřesnění vymezení a popisu ZSJ.

Základním cílem harmonizace množiny ZSJ je zaznamenání sídelní struktury ve vazbě na územní členění České republiky k rozhodnému okamžiku sčítání 2021 a maximální možné zpřesnění popisných i geografických atributů o skutečném stavu území ZSJ. Harmonizace má celoplošný charakter; týká se všech sídelních i nesídelních lokalit a areálů s různým využitím a funkcemi, nacházejícími se na území správního obvodu obce s rozšířenou působností. Součástí harmonizace je také aktualizace názvosloví a charakteru ZSJ.

Harmonizace ZSJ je proto důležitým předpokladem pro správnou a kvalitní prezentaci výsledků sčítání, neboť ZSJ díl¹⁾ je elementární presentační jednotkou sčítání 2021, která je skladebná jednak do ZSJ a jednak do částí obce a vyšších územních prvků. Jinými slovy jde o nejmenší územní jednotku, za kterou budou publikovány podrobné charakteristiky obyvatelstva, budov a bytů ze SLDB 2021, které se pak agregují do městských obvodů, městských částí, obcí a vyšších územně správních jednotek až po Českou republiku.

¹⁾ tzv. ZSJ díl vyjadřuje existenci různých částí obce na území ZSJ;

Spolupráce obecních úřadů a Českého statistického úřadu při přípravě sčítání 2021 je upravena v návrhu zákona o SLDB 2021, kde paragraf 14 odst. 3 stanovuje, že „*Obecní úřad obce s rozšířenou působností poskytuje ČSÚ součinnost při harmonizaci hranic a popisu základních sídelních jednotek*“.

3. Principy uplatňované při harmonizaci ZSJ

- 1) Hlavním principem je, že **území ZSJ je skladebné do hranic katastrálních území, obcí a městských obvodů či městských částí**. Není tedy možné navrhnout změny vymezení ZSJ, které by nerespektovaly tyto hranice. Pokud se nějaká lokalita (průmyslový areál, sídelní celek, letiště apod.) nachází na více než 1 katastrálním území (území obce, městského obvodu/městské části), pak musí být vymezeny pro tento funkční celek dvě nebo více sousedních ZSJ.
- 2) Po dobu celé existence soustavy ZSJ je třeba brát v úvahu dva na první pohled **zcela protichůdné požadavky**, a to **požadavek časové a prostorové stability**, proti kterému stojí požadavek **aktuálnosti**. V praxi to znamená, že na jedné straně je třeba udržovat soustavu tak, aby byla pokud možno stabilní a nepodléhala velkým změnám v čase. To se týká jak samotné existence ZSJ, tak i jejich vymezení a názvosloví. Zároveň však musí být soustava aktuální, aby odrážela reálnou územní a sídelní strukturu v daném časovém okamžiku. Při změnách v soustavě je tedy důležité důsledně dbát na to, aby nedocházelo k nevhodným změnám, které by zásadně narušily časové řady a srovnatelnost dat mezi jednotlivými sčítáními, avšak zároveň je nutné aktualizací docílit podchycení faktického stavu zástavby a oddělení areálů a lokalit se zcela odlišným využitím a funkcemi.
- 3) ZSJ jsou vymezeny rozdílně ve vybraných větších městech s bohatou vybaveností na straně jedné a v ostatních menších obcích na straně druhé, což vychází z definice ZSJ. Ve velkých městech jsou ZSJ definovány jako jednotlivé části sídla s jednoznačnými územně technickými a urbanistickými podmínkami a jsou tedy vymezeny pro jednotlivé čtvrti obytné zástavby, různé areály (průmyslové či jiné), ale i zemědělské, lesní a rekreační plochy. Zatímco na ostatním území ČR v menších městech a na venkově je ZSJ definována jako spádové území daného sídla (či sídel, pokud má obec více částí obce) a je vymezena jako zastavěné území včetně extravilánu přilehlých ploch.
- 4) ZSJ by měly mít přiměřenou velikost. Neexistují sice kvantitativní limity pro počet jejich obyvatel nebo plochu, přesto by území ZSJ neměla být vymezována např. pro samoty nebo seskupení pár budov, byť se na území ČR v minimálním množství i takové ZSJ nacházejí. ZSJ by měly odrážet přirozené prostředí, tj. jejich hranice i název by měly respektovat přirozené i umělé objekty (často ulice, vodní toky, liniové stavby) a odrážet realitu tak, aby ZSJ reprezentovaly přirozené urbanistické celky (čtvrtě, místní části, osady, areály atd.)

4. Úkoly ORP realizované v rámci harmonizace ZSJ

Provedení harmonizace na území vybraných ORP zahrnuje následující úkoly:

- 1) **ověření sídelní struktury na úrovni vymezení ZSJ** – je možné navrhnout nové ZSJ, úpravy hranic stávajících ZSJ a nebo výjimečně i zánik ZSJ, pokud její existence již ztratila smysl (např. rezervní plocha, nerealizovaný projekt rozsáhlé výstavby, pro který byla v minulosti vytvořena ZSJ);
- 2) **ověření názvů ZSJ** – je možné navrhnout změnu názvu tak, aby byla v souladu s reálným a používaným názvoslovím v dané lokalitě. Název je odvozen od aktuálního názvu obce, části obce, ulice, významného přírodního nebo umělého objektu v lokalitě nebo od běžně užívaných místních a pomístních jmen. Může se také jednat o kombinaci výše uvedených tzv. původů názvů ZSJ;
- 3) **plošné ověření a případná aktualizace atributu Charakter ZSJ** - je dán **převažujícím** způsobem využití území a strukturou zástavby ZSJ (např. obytné, rekreační, zemědělské, lesní, smíšené plochy a plochy průmyslových areálů, dopravních areálů, areálů občanské vybavenosti). Uvádí nám tedy, jaké využití v dané ZSJ převažuje.

Podrobnější informace k Charakteru ZSJ najdete v XLSX souboru pro vyplňování návrhů, kde jsou listy charakter ZSJ a charakter ZSJ-definice.

5. Vstupní podklady a výstupy z harmonizace ZSJ

Vybrané město (ORP) obdrží spolu s tímto materiálem od Českého statistického úřadu XLSX soubor se seznamem všech ZSJ ve svém územním obvodu ORP (viz Příloha č. 1). Do seznamu vyplní u všech ZSJ, zda navrhuje nějaké změny vymezení či popisu ZSJ nebo navrhuje ZSJ ponechat v současném stavu. Do seznamu je možné dopsat i návrhy na nové ZSJ, výjimečně i navrhnout zrušení ZSJ. Dále budou městům poskytnuty hranice ZSJ ve formátu shapefile a doprovodné číselníky k atributům, které jsou pro provedení harmonizace nezbytné. Tento soubor geodat je vzhledem k velkému objemu dat k dispozici ke stažení na webových stránkách Českého statistického úřadu v sekci Registru sčítacích obvodů a budov, v části Uživatelské úlohy. Soubory geodat jsou uloženy v abecedně seřazených adresářích podle názvu daného města (např. geodata pro Aš jsou uloženy v adresáři „A“, pro Benešov v adresáři „B“ atd.).

Odkaz ke stažení geodat: <https://www.czso.cz/csu/rso/orp-harmonizace-zsj-v-ramci-up-sldb-2021>

Ze strany spolupracujícího města se pak předpokládá **navrácení vyplněného XLSX souboru a doprovodného souboru geodat** s vazbou na soubor XLSX v termínu **do 31. 5. 2020**. Doprovodným souborem geodat se rozumí aktualizovaná mapová vrstva se zákresem návrhů změn vymezení ZSJ ve formátu shapefile (SHP). Pokud nebude ze strany spolupracujícího města možné zpracovat a poslat návrhy změn vymezení ZSJ ve formátu SHP, tak bude s kontaktním pracovníkem ČSÚ předem dohodnuto zaslání návrhů změn, jejich popisu či zdůvodnění v jiném formátu (např. JPG s návrhem zákresu změny nebo textové soubory, které popíší důvod návrhu změny).

Vyplněný XLSX soubor se zjištěnými výsledky harmonizace ZSJ a doprovodný soubor geodat budou sloužit jako jeden z podkladů pro posouzení oprávněnosti čerpání poskytnuté dotace městu za spolupráci na harmonizaci ZSJ, proto je nezbytné jejich kompletnímu zpracování věnovat náležitou pozornost.

6. Finanční kompenzace výdajů obcí s rozšířenou působností na harmonizaci ZSJ

Spolupráce vybraných obcí s rozšířenou působností s ČSÚ na harmonizaci ZSJ bude v plánovaném období realizace (březen – květen 2020) vyžadovat dočasné zapojení stávajících či nábor nových personálních kapacit, proto se z rozpočtu SLDB 2021 počítá s **poskytnutím neinvestiční účelové dotace spolupracujícím ORP na výdaje související s harmonizací ZSJ v celkové výši zhruba 2,5 mil. Kč.** Výše poskytnuté dotace spolupracující obci s rozšířenou působností bude **odvozena od počtu ZSJ na území jejího správního obvodu obce s rozšířenou působností.**

Přesná výše dotace pro jednotlivé ORP bude uvedena v příloze k nelegislativnímu materiálu k zabezpečení financování výdajů obcí na přípravu SLDB 2021, který bude předložen ke schválení do vlády na jaře tohoto roku. Po jeho schválení bude ze strany Ministerstva financí vydáno rozhodnutí o poskytnutí dotace dotčeným ORP a dotace bude uvolněna. Z časových důvodů tedy nebude zveřejňována výzva k podání žádosti o poskytnutí dotace, nicméně i přesto bude **účelová dotace poskytnuta pravděpodobně až po termínu pro realizaci harmonizace ZSJ, tzn. ex-post.**

Dotaci bude možné použít na tyto účely:

- úhradu platů zaměstnanců přijatých do pracovního poměru na dobu určitou nebo úhradu platů za práci přesčas a s tím spojených výdajů na zdravotní a sociální pojištění;
- úhradu odměn vyplácených na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, uzavřených k zajištění územní přípravy sčítání, včetně souvisejících výdajů na zdravotní a sociální pojištění;
- úhradu faktur za práce a služby spojené s přípravou sčítání, pokud byly pro obec vykonány právníckými osobami nebo podnikajícími fyzickými osobami.

Dotace poskytnuté spolupracujícím městům v roce 2020 na harmonizaci ZSJ **podléhá finančnímu vypořádání za rok 2020.** Předmětem tohoto vypořádání bude předložení přehledu o čerpání a použití peněžních prostředků včetně komentáře a vrácení nepoužitých prostředků v průběhu rozpočtového roku **v souladu s vyhláškou o finančním vypořádání.** ČSÚ poskytne Ministerstvu financí součinnost při ověřování oprávněnosti čerpání přidělených účelových dotací ve formě podkladů se zjištěnými výsledky ověření za všechny ZSJ.

7. Návod k vyplnění XLSX souboru

V XLSX souboru je na úvodním listě s názvem **Sběr návrhů** obsažen seznam aktuálně evidovaných ZSJ a pole pro vyplňování návrhů na změny ze strany spolupracujícího města. Praktický návod k vyplňování jednotlivých polí v tabulce je uveden na listě s názvem **Info**. Návod si prosím přečtěte a v případě nejasností nás můžete kdykoliv kontaktovat. Kontaktní údaje pověřeného zaměstnance ČSÚ jsou uvedené na konci tohoto dokumentu.

8. Přílohy

Ukázky řešení některých situací

1. Vznik nové ZSJ (příklad č.1)

V obci vznikla nová lokalita, která je oddělená lesem a vzdálená od původní zástavby. Byla založena nová ZSJ Pod Dubem.

3. Úprava vymezení z důvodu přerůstání/rozdůstání zástavby

Okrajové části obcí se často velmi dynamicky rozrůstají a je třeba upravit hranice ZSJ podle aktuálního stavu.

4. Oprava nepřesnosti ve vymezení ZSJ

Hranice ZSJ byla vymezena nepřesně a procházela budovami (žlutě označené). Došlo k opravě průběhu hranice.

Poznámka: ZSJ byly v 70. a 80. letech vymežovány nad Základní mapou 1 : 10 000 a z toho důvodu je přesnost některých hranic dosud nižší. Hranice jsou zpřesňovány nad katastrálními mapami a ortofotomapami, avšak míra přesnosti je z výše uvedeného důvodu na mnoha místech stále nižší. **Není primárním úkolem obcí tyto nepřesnosti vyhledávat a řešit je, avšak podněty k úpravám dávat mohou.**

5. Změna názvosloví

Název ZSJ byl odvozen od objektu, který již neexistuje nebo byl přejmenován. V tomto případě se zde již nenachází Hornické učiliště, ale je tu Střední škola elektrotechnická. Obdobně se postupuje i u názvů ZSJ, které byly odvozeny od názvu ulic, průmyslových podniků či jiných objektů, které již dané jméno nenesou nebo zanikly.

Kde si můžete prohlédnout další informace o ZSJ?:

- Odkaz na stránky Registru sčítacích obvodů a budov:
https://www.czso.cz/csu/rso/registr_scitacich_obvodu
- Odkaz na metodiku ZSJ
https://www.czso.cz/csu/rso/zsj_rso
- Odkaz do databáze iRSO
<https://apl.czso.cz/irso4/>
- Odkaz do vyhledávání ZSJ v iRSO
<https://apl.czso.cz/irso4/vyhlcis.jsp?hkodcis=47>
- Odkaz do vyhledávání v RUIAN
<http://vdp.cuzk.cz/vdp/ruian/sidelnijednotky/vyhledej>

Termín pro zaslání výstupů: **31. 5. 2020**

Kontakt

Vyplněný XLSX soubor, s doprovodným souborem geodat a případnými ostatními soubory (textové a grafické doplnění k návrhům změn) prosím zašlete na e-mailovou adresu marketa.kohlova@czso.cz nebo do datové schránky ČSÚ (2gfaasy).

Pro případné konzultace se obraťte na:

Ing. Markéta Kohlová
e-mail: marketa.kohlova@czso.cz
tel.: 466 743 442

Přílohy:

1. Soubor se seznamem ZSJ pro vyplňování návrhů ve formátu XLSX